

źródło szczęścia, odnosi się do modelu uczucia autorstwa Andreasa Capellanusa. Model ten, aczkolwiek odzwierciedlający w jakimś stopniu wykreowane przez literaturę dworską parametry, czerpie obficie głównie z owidiańskiej tradycji, przez co redukuje bądź niekiedy przekształca to, co w świadomości użytkowników kultury dworskiej znaczyła miłość. Podobnie ma się sprawa z przyjaźnią. Autorka przyjmuje jako pewnik pochodzenie modelu przyjaźni od *De Amicitia* Cycerona, podczas gdy obraz tego uczucia kształtował się z całą pewnością pod wpływem bardzo różnych źródeł i bodźców (jak choćby „braterstwo broni” zilustrowane w *chansons de geste*).

Mimo tych uwag, nie zmierzających bynajmniej do zakwestionowania ustaleń Autorki, raz jeszcze trzeba z mocą podkreślić ogromne zalety monografii, jej precyzję, klarowność wyводу, ogromną erudycję Autorki oraz jej wrażliwość i ostrożność w formułowaniu wniosków. Książka K. Dybeł niewątpliwie wnosi wiele nowego do wiedzy na temat trzynastowiecznej powieści prozą, wzbogaca ją o nowe aspekty i w ogóle stanowi ważny wkład w badania nad starofrancuską literaturą i, szerzej, kulturą.

Maciej Abramowicz
Zakład Lingwistyki Stosowanej UMCS

Rémy PORQUIER, Bernard PY, *Apprentissage d'une langue étrangère : contextes et discours*, Paris: Didier 2004, ss. 122.

W pracy *Apprentissage d'une langue étrangère : contextes et discours* Rémy Porquier i Bernard Py zastanawiają się nad relacjami między procesem uczenia się języka obcego a kontekstami, w jakich ten proces zachodzi. Autorzy świadomie używają tutaj liczby mnogiej w odniesieniu do kontekstu, gdyż z góry zakładają, że w procesie uczenia się języka obcego (drugiego) mamy do czynienia z wieloma różnorodnymi kontekstami. Mówienie o kontekstach nie ogranicza się tutaj bynajmniej do aspektu przestrzennego (np. klasa języka obcego byłaby dla uczącego się tylko jednym z kontekstów w procesie akwizycji tegoż języka, obok innych, takich jak choćby media obcojęzyczne czy też kontakty z obcokrajowcami), który w literaturze anglojęzycznej określany jest za pomocą terminu *setting*. Dla Porquier i Py, językoznawców, których cechuje podejście konstruktywistyczne, pojęcie kontekstu nie tylko wykracza poza tradycyjne – przestrzenne – jego rozumienie, ale ma charakter dynamiczny, charakter swoistej konstrukcji budowanej przez lokutorów¹.

¹ Niektórzy językoznawcy konstruktywiści, aby uwypuklić opozycję statyczny vs dynamiczny w odniesieniu do kontekstu, używają dwóch odrębnych pojęć: *sytuacji*, rozumianej jako kontekst w sensie przestrzennym, oraz *kontekstu* w sensie parametrów interakcji negocjowanych i konstruowanych przez lokutorów (cf. definicja kontekstu i sytuacji podana przez Mondadę w *Vocabulaire de sciences cognitives*, éd. O. HOUDÉ et al., Paris: PUF 1998).

Za takim właśnie rozumieniem kontekstu przemawia określone rozumienie przez Autorów samego języka, który nie jest (wyłącznie) traktowany jako system znaków, odarty ze wszelkich danych kontekstualnych (np. Chomsky, Krashen), ale jako rzeczywistość budowana w komunikacji z otoczeniem. Stanowisko Porquier i Py zbliżone jest więc tutaj do stanowiska Brunera, który badał rozwój języka ojczystego, a raczej pierwszego, u dzieci².

W swojej refleksji Autorzy wychodzą z założenia, że w procesie akwizycji języka drugiego mamy do czynienia z co najmniej trzema rzeczywistościami: osobą uczącego się, językiem i kontekstem, i aby zrozumieć proces akwizycji i stworzyć kiedyś jakąś spójną teorię uczenia się języka drugiego³, należy zbadać relacje między nimi. Do tej pory, znakomita większość analiz z dziedziny akwizycji koncentrowała się na relacji uczący się–język. Teraz Porquier i Py proponują przenieść akcent na szeroko pojęty kontekst, szukając w nim klucza do zrozumienia procesu przyswajania języka drugiego.

Wspólne przedsięwzięcie Porquier i Py liczy cztery rozdziały. Pierwszy, zatytułowany *Approche théorique de l'appropriation*, poświęcony jest przedstawieniu, a raczej przypomnieniu, pojęć potrzebnych do opisu procesu uczenia się języka drugiego. Mamy zatem analizę takich pojęć jak: uczący się, uczenie się, bilingwizm, interjęzyk, język pierwszy, komunikacja egzolingwalna, SPA (fr. *séquences potentiellement acquisitionnelles*⁴). W rozdziale drugim, zatytułowanym *Contexte(s) et appropriation*, Autorzy zajmują się pojęciem centralnym pracy, czyli kontekstem, przedstawiając jego różnorakie parametry, a także dychotomie, wedle których kontekst może być opisany. W rozdziale trzecim, zatytułowanym *Un échantillon de cas de contextes*, Autorzy przedstawiają 19 transkrypcji fragmentów komunikacji pochodzących z różnych korpusów danych ilustrujących tezę, że proces uczenia się języka drugiego może odbywać się w bardzo różnorodnych kontekstach, gdzie np. klasyczny podział uczenie się w środowisku instytucjonalnym vs uczenie się w środowisku naturalnym jest tylko jednym z wielu przypadków kontekstu. Analiza różnych przypadków akwizycji języka drugiego prowadzi Autorów do wniosku, że branie pod uwagę jedynie dwóch faktorów: języka oraz osoby uczącego się, jest absolutnie niewystarczające. Rozdział czwarty jest w zasadzie konkluzją pracy, w którym Auto-

² Cf. J. BRUNER, *Le développement de l'enfant : savoir faire, savoir dire*, Paris: PUF 1983, tłum. M. Deleau.

³ Praca Wolfganga Kleina (*L'acquisition de langue étrangère*, Paris: Armand Colin 1989, tłum. C. Noyau) jest jedną z nielicznych prób stworzenia takiej teorii.

⁴ Chodzi, *grosso modo*, o pewne fragmenty komunikacji, które odbywają się według stałego, określonego schematu i o których można powiedzieć, że w sposób szczególny, dzięki kooperacji między lokutorami, przyczyniają się do lepszego opanowania języka drugiego przez uczącego się (cf. J.-Fr. DE PIETRO, M. MATHEY, B. PY, *Acquisition et contrat didactique : les séquences potentiellement acquisitionnelles dans la conversation exolingue*, w: *Actes du troisième colloque régional de linguistique*. Strasbourg: Université des Sciences humaines et Université Louis Pasteur 1989.

rzy przypominają, że systematyczna analiza kontekstów akwizycji języka drugiego jest nieodzownym narzędziem heurystycznym dla badacza interesującej nas domeny⁵. Jest to o tyle ważne, że przyswajanie treści przez uczącego się języka drugiego jest, zdaniem Autorów, zarazem i autonomiczne, i zależne od warunków otoczenia, w jakich proces akwizycji się odbywa. Stąd też odniesienie do pojęcia tzw. poznania usytuowanego (fr. *cognition située*). Przypomnijmy jeszcze, że kontekst jest rozumiany przez Autorów w sposób specyficzny. Z jednej strony jest rzeczywistością obiektywną, w której skład wchodzi najróżniejsze czynniki, takie jak: charakterystyka miejsca, program, rytm, sposób ewaluacji, charakter indywidualny/kolektywny uczenia się. Z drugiej strony kontekst ma charakter subiektywny, w którego skład wchodzi postawy, motywacje, a także strategie prowadzenia interakcji. W tym też sensie kontekst jest traktowany przez Porquier i Py jako swoisty produkt komunikacji między uczącym się a otoczeniem.

Książka Porquier i Py adresowana jest i do badaczy z dziedziny akwizycji języków obcych, i do nauczycieli. Jeśli chodzi o badaczy, to praca jest niewątpliwie zachętą do nowego podejścia do analizy procesu akwizycji języka drugiego. Perspektywa proponowana przez Porquier i Py jest z pewnością atrakcyjna, ale też bardzo wymagająca. Można się nawet zastanawiać, czy jest realistyczna: jak bowiem dokonać analizy (a konkretnie zebrać dane na temat) procesu uczenia się języka drugiego przez polskiego ucznia szkoły średniej, który uczęszcza w szkole na lekcje języka francuskiego, chodzi dodatkowo na zajęcia do Alliance Française i (lub) bierze lekcje prywatne? Dodajmy jeszcze odbiór francuskiej telewizji i (lub) pobyty zagraniczne w krajach frankofońskich. Żeby opis był kompletny, badacz powinien też mieć wgląd do pamiętnika, w którym uczeń zapisywałby regularnie refleksje dotyczące swojego uczenia się języka drugiego. Jeśli zaś chodzi o nauczycieli, to jest to niezwykle cenna publikacja dla tych, którzy są zainteresowani pełniejszym zrozumieniem procesu nauczania/uczenia się języka drugiego, gdyż lektura tej pracy (zwłaszcza rozdział trzeci) może przyczynić się do uświadomienia sobie istnienia wielu ważnych, również dla nauczających, parametrów akwizycji.

Sebastian Piotrowski
Katedra Literatur Romańskich KUL

⁵ Dodajmy, że systematyczna analiza kontekstów socjo-kulturowych w badaniach procesu nauczania/uczenia się języka drugiego jest najważniejszym postulatem tzw. podejścia ekologicznego (cf. G. PALLOTTI, *La classe dans une perspective écologique de l'acquisition*, w: *Acquisition et Interaction en Langue Etrangère*, 6, 2002). Nie jest zatem przypadkiem, że Porquier i Py kierują uwagę czytelnika w kierunku socjolingwistyki, a ściślej etnometodologii, jako domeny, która może być pomocna w analizie akwizycji języka drugiego.